

ביאורים לפרקי אבות

כ יְהוּדָה בֶּן תִּימָא אָמַר: הָיוּ עֵז בְּנִמְר, וְקָל בְּנֶשֶׁר, רֵץ בְּצִבִי, וְגִבּוֹר בְּאָרִי, לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אָבִיךָ שְׁבַשְׁמִימִים. הוּא הָיָה אֹמֵר: עֵז פָּנִים לְגִיהֶנֶם^(א), וּבֹשֶׁת פָּנִים לְגַן עֵדֶן^(ב). יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה פִּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְיִתֵּן חֵלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ:

~ פירוש ר"ע מברטנורא ~

(ישעיה מ) יַעֲלוּ אֲבָר בְּנֶשֶׁרִים יִרְצוּ וְלֹא יִיָּעָו: וְרֵץ בְּצִבִי לְרֹדֵף אַחַר הַמְּצוֹת: וְגִבּוֹר בְּאָרִי לִכְבֹּשׁ אֶת יִצְרָח מִן הָעֵבְרוֹת: עֵז פָּנִים לְפִי שְׁהֵעֲזַת נֶכֶר בְּפָנִים בְּדַכְתִּיב (משלי כא) הֲעֵז אִישׁ רָשָׁע בְּפָנָיו (ט), לְפִיכָךְ נִקְרָא עֵז פָּנִים: שֶׁתִּבְנֶה עֵירָךְ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. כְּלוֹמַר, כִּשֶׁם שְׁחֻזְנִתְנָנוּ זֹאת הַמְּדָה, שְׁסִימָן לְזֹרַע אֲבָרָהּ בְּיָשָׁנִים רַחֲמָנִים וְגוֹמְלֵי חֲסָדִים (יבמות עט), כֵּן יְהִי רְצוֹן שֶׁתִּבְנֶה עֵירָךְ וְכוּ':

עֵז בְּנִמְר. הַנִּמְר הָיָה נוֹלָד מִן חֹזֵר הַיַּעַר וְהַלְבִּיָּאָה, כִּי בָעֵת יָחַם הָאָרְיֹת הַלְבִּיָּאָה מִכֻּסֶּת רֵאשָׁה בְּסִבְכֵי הַיַּעַר וְנוֹהֶמֶת וְתוֹבַעַת אֶת הַחֹזֵר, וְהַחֹזֵר שׁוֹמֵעַ קוֹלָהּ וְרוֹבֵעָה, וְנִמְר יוֹצֵא מִבֵּין שְׁנֵיהֶן. וְלִפִּי שְׁהוּא מְמֹר הוּא עֵז פָּנִים, אֵף עַל פִּי שְׁאֵין בּוֹ גְבוּרָה כָּל כָּךְ. אֵף אִתָּה הָיוּ עֵז וְלֹא תִּבְיָשׁ לְשָׂאֵל מִרְבֵּךְ מִה שְׁלֹא הִבְנֵתָ, כְּאוֹתָהּ שְׁשָׁנֵינוּ לֹא הִבְיָשׁוּ לְמֹד: וְקָל בְּנֶשֶׁר. לְחֹזֵר אַחַר תַּלְמוּדְךָ, וְלֹא תִיגַע. בְּדַכְתִּיב

~ עיקר תוספות יו"ט ~

שֵׁשׁ לוֹ בִּשְׁת פָּנִים לֹא בְּמַהֲרָה הוּא חוּטָא, בְּדַכְתִּיב וּבְעֵבוֹר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנִיכֶם לְבַלְתִּי תַחֲטְאוּ. מְדַרְשׁ שְׁמוּאֵל:

(א) עֵז פָּנִים לְגִיהֶנֶם. שְׁמַעֲיֵז פָּנָיו שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אָבִיו שְׁבַשְׁמִימִים: (ב) וְנִאֲמַר יְשׁוּבוּ רְשָׁעִים לְשֹׂאוֹלָה: (ג) וּבִשְׁת פָּנִים לְגַן עֵדֶן. כְּמוֹ שְׁאֲמַרוּ חו"ל כָּל אָדָם

~ משיחת ש"פ נשא ה'תנש"א ~

„פרקי אבות הם חלק מתורה שבע"פ שלימודה צריך להיות בהבנה והשגה דוקא, ולכן אין להסתפק באמירת פרקי אבות, אלא צריכים ללמודם בעיון, כראוי בתורה שבע"פ. אלא שמכיון ש„איני מבקש . . אלא לפי כחן“, לא תובעים מכא"א שילמד בעיון את כל המשניות דכל פרק בכל שבת ושבת, מכיון שמסתמא ענין זה יקשה להביאו לידי פועל: אבל עכ"פ משנה אחת בכל פרק, יש ללמוד בעיון כדבעי, והיינו שנוסף לאמירת המשניות בנוסח דאדמו"ר הזקן המודפס בסידור (ששם לא נדפסו המפרשים), יחזיק לידו ג"כ ספר משניות עם מפרשי המשנה, עכ"פ ספרי המשניות עם עיקר תוספות יו"ט ופירוש רבי עובדי' מברטנורא (המפרשים היסודיים), וילמד מתוכם עכ"פ משנה אחת עם המפרשים (שהם התורה שבע"פ בתורה שבע"פ גופא).

והאמור שייך במיוחד לתלמידי התמימים, שזהו עיקר ענינם – לימוד התורה בפירושי, בהבנה והשגה, ואדרבה: הסדר אצלם הוא הפוך – בתחילה לימוד לעיונא, ואח"כ אמירה סתם.

(בלתי מוגה – דברי משיח ח"ד ע' 130)

רבי אומר . . .

ביאור מתורת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שיל"ו

כ) לעשות רצון אביך שבשמים

רצון – הוא למעלה מהתחלקות (ושינוי דרגות), רצון הוא אחד ויחיד, הן לגבי פרטי הדבר שהוא רוצה, שהרצון הוא בכל פרט בשה, והן בכללות „אין הרצון משתנה לפי אופן הענינים שהרצון בהם“, „נאמר שבדבר זה הרצון הוא באופן כך ובדבר זה הרצון הוא באופן כך“³.

לכן נקט התנא „רצון אביך“, שכן שלימות העבודה היא כאשר בקיום כל המצוות מורגשת נקודה אחת ויחידה – קיום רצונו של הקב"ה⁴.

לאחר שמונה התנא ארבעה אופני עבודה (עז, קל, רץ וגבור), הוא מסיים „לעשות רצון אביך שבשמים“, ומדייק „רצון אביך“, ולא „מצוות אביך“.

ויש לומר הביאור בזה:

מצוות – מורה (גם) על התחלקות המצוות לפרטים, תרי"ג מצוות, שכל אחת חלוקה משאר המצוות באופן קיומה, ועד ש„אין עושים מצוות חבילות חבילות“¹, „דבעינן שיהא לבו פנוי למצוה אחת“².

3) ספה"מ קונטרסים ח"ב עמ' שיב. 4) ספה"ש תנשי"א

1) ברכות מט, א. 2) תוד"ה לפי – מ"ק ח, ב. ח"ב עמ' 554.

ותן חלקנו בתורתך

ולכן מקדימים „שיבנה בית המקדש במהרה בימינו“, כי עיקר ענין הברור בדרך מנוחה יהי' לעתיד לבא⁵.

לאור האמור מובן גם מדוע נקבעה תפלה זו בסיום תפלת שמונה עשרה: שהרי ברור נפש הבהמית בשעת התפלה הוא בדרך מלחמה, וכמאמר „שעת צלותא שעת קרבא“ (אלא שהיא „שעת קרבא“ בלבד ונקראת, חרב של שלום“⁶), ולכן מבקשים בסיום התפלה „ותן חלקנו בתורתך“, שהברור יהי' על ידי התורה שהוא בדרך מנוחה ממש⁷.

הבקשה „ותן חלקנו (סתם) בתורתך“ היא שהברור ד„חלקו בעולם“ יהי' על ידי התורה דוקא, שהוא ברור בדרך מנוחה, היינו שאינו מתלבש בלבושי המתברר אלא הברור נעשה ממילא מצד הגילוי אורי. וכמאמר „מאן מלכי רבנן“, והמלך יושב בהיכלו וגזור גזירות ומתבצעים הדברים בדרך ממילא על ידי השרים וכו'. ובאופן זה אין שייך שום אחיזה ללעומת זה, מכיון שאינו מתלבש בו, וכן אין חשש שיהיו הדברים המתבררים חוזרים ונופלים ח"ו⁸.

1) ראה תניא פל"ו. 2) ראה תוי"א בראשית ה, ד ואלך. ד"ה ת"ר נ"ח תרנ"ט. 3) גיטין סב, א. 4) ספה"מ תש"ד עמ' 109. 5) כי אז יהי' בנינו שהתורה היא „בעה"ב“ על עניני העולם. 6) לקו"ת ר"פ תצא בשם הזהר. 7) ספה"מ תש"ד עמ' 103. 8) משיחת ש"פ חו"ב תשי"ג – על פי רשימת השומעים בלבד.

